

PROVINSEN KALDER –

Omkring den første jazzturné i Danmark, i 1930

Erik Wiedemann

Jazzen kom til Danmark omkring 1920, men igennem den første halve snes år forblev den næsten udelukkende et københavnsk fænomen. I København spillede alle de musikere der efterhånden skulle blive kendt som foregangs-mændene i dansk jazz, og kun rent undtagelsesvis havde de isolerede engagementer i den danske provins. De mange udenlandske orkestre (amerikanske og europæiske) som i 20'erne besøgte Danmark, kom også kun København til gode. Her fandtes de restaurationer, som gav jazzorkestre spillemuligheder, her indspillede de få plader, som det i dette tiår blev til med danske jazzmusikere, og kun her kunne amerikanske jazzplader købes i specialimport.

20'ernes danske jazzpublikum var da også i alt væsentligt et københavnsk publikum. Selv i Århus, hvor der dog fandtes enkelte jazzlignende orkestre i 20'erne, er det først efter 1930 vi finder vidnesbyrd om en mere udtalt jazzinteresse.

Det var derfor en pionerindsats violinisten Otto Lington gjorde, da han i slutningen af 1930 tog med sit orkester på en to måneder lang turné, der for første gang lod publikum i en række danske købstæder stifte direkte bekendtskab med den ny musik som den blev spillet i Danmark på det tidspunkt. Lington (f. 1903) havde imidlertid allerede ved flere lejligheder vist sig som en pioner. I begyndelsen af 20'erne havde han ledet nogle af de første jazzinspirerede ensembler herhjemme, han havde spillet i udlandet (bl.a. i Sverige i 1925 og i Tyskland i 1928), og den 21. september 1929 havde han med eget orkester arrangeret den første jazzkoncert i Danmark (i Odd-Fellow Palæets lille sal, gentaget den 5. oktober 1929), hvor Gershwins Rhapsody In Blue fik sin danske uropførelse.

På det tidspunkt spillede den egentlige elite af danske jazzsolister i udlandet (f. eks. trompetisten Olof Carlsson, basunisten Peter Rasmussen, saxofonisterne Kai Ewans og Anker Skjoldborg og pianisten Leo Mathisen), men Lington havde fra sommeren 1929 ledet et orkester med en halv snes af de bedste hjemmeværende musikere. Det var blevet dannet med henblik på grammofonindspilninger (for Columbia), men koncerterne i september og oktober førte til et engagement i varietéen Valencia i november-december

og til et påfølgende i Wivel (det senere Wivex) fra januar til og med september 1930. Her blev det afløst af Dajos Bélas tyske orkester, og, siger Lington i et samtidigt avisinterview, »saa kunde jeg ikke finde paa noget bedre end at rejse ud i Provinsen for at prøve at rydde den Overtro af Vejen, der siger, at Jazz er Spektakel. Jazz er *Musik*, Tidens Musik –.«¹

Om orkestret siger Lington i samme interview: »Vi er 11 Mand, hvilket vil sige Skandinaviens største Jazzband – jeg spiller selv Violin, og saa er der 3 Saxofonister, som kan skifte til Klarinet og Violin, 2 Trompeter, Banjo, Basun, Sousaphon (der skifter med Kontrabas), Janitchar [sic] og Pianist. Og vi synger allesammen – 3-stemmige Refræner.« Musikerne var, med et par udskiftninger i forhold til Wivel-orkestret: Henry Eggert og Arild Hulstrøm (trompet), Hilmer Nørrild (basun), Otto Banner-Jansen og Willy Larsen (altsax), Willy Jensen (tenorsax), Vilfred Kjær (klaver), John Lange (guitar og banjo), Poul Weiding (bas) og Erik »Spjæt« Kragh (trommer), samt altså Lington selv (violin) – jfr. den her gengivne forside til turnéprogrammet.

Otto Lingtons scrapbog² rummer en meget fyldig samling avisudklip (35 sider i scrapbogen), som gør det muligt, dels at rekonstruere turneens forløb, dels at få et bredt indtryk af de reaktioner som musikken fremkaldte. Af den følgende oversigt fremgår det at orkestret kom godt omkring i landet, også til en del byer, som selv i dag sjældent får besøg, når jazzorkestre turnerer i provinsen:

okt.

7 Roskilde	Hotel Prinsen
8 Ringsted	Hotel Postgaarden
9 Sorø	Hotel Klubben
10 Slagelse	Hotel Casino, Kongressalen
11 Køge	Teatersalen
12 Kalundborg	Hotel Postgaarden
13 Holbæk	Hotel Isefjord
14 Næstved	Industribygningen, Teatersalen
15 Vordingborg	Hotel Valdemar
16 Stege	Skydevængets Pavillon
17 Nakskov	Hotel Harmonien
18	
19 Maribo	Olsens Hotel
20	
21 Middelfart	Hotel Melfar

Pris 25 Øre.O. JANSEN
Iste Sax.

OTTO LINGTON

H. EGGERT
Iste Trumpet.W. JENSEN
B. Tenor-Sax.OTTO
LINGTONA. HULDSTRØM
II. Trumpet.OG HANS
LINGTONIANSW. LARSEN
III. Sax.Populær og
symphoniskH. NØRRILD
Trombone.

Jazz-Koncert.

W. KJÆR
Planist og Arrangør.ARRANGØR:
W. KJÆRP. WEIDING
Bas.J. LANGE
Guitar.E. KRAGH
Drums.

OTTO LINGTON OG HANS LINGTONIANS

Populær og symphonisk Jazz-Koncert.

(Arrangør: WILFRED KJÆR).

PROGRAM.

1. Afdeling.

1. There's a wah, wah gal (Special „hot“ Arrangement).
2. Away down south in heaven (Symphonisk Transcription).
3. Kærlighedsvalsen (fra Jannings Filmen „ Den blaa Engel“.
4. Lonesome little doll (Xylophon-Marimba Solo).
5. Susie's Smaatossierer (Jazz comedy).
6. Russisk Fantasi (Symphonisk Arrangement).

PAUSE.

2. Afdeling.

Uddrag af følgende Numre (Originale Koncert Arrangementer).

1. Cinderella Brown.
2. Through.
3. Hullabaloo.
4. Aren't we all (fra Filmen „Sunny side up“).
5. Sunny side up (fra Filmen „Sunny side up“).
6. Turn on the heat (fra Filmen „Sunny side up“).
7. If I had a talking Picture of you (fra Filmen „Sunny side up“).
8. Sittin' on a rainbow.
9. Raisin the roof.
10. Im in seventh heaven (fra Filmen „Say it with songs“).
11. On revivel day.
12. I'm on a diet of love.
13. I may be wrong.
14. Happy days.
15. 12 street rag.
16. Excuse me lady.
17. Blue is the nighth.
18. Lonely little cindarella.
19. Happy Feet (fra Paul Whiteman Filmen „King of Jazz“).
20. Song of the dawn (fra Paul Whiteman Filmen „King of Jazz“).
21. A bench in the park (fra Paul Whiteman Filmen „King of Jazz“).
22. I like to do things for you (fra Paul Whiteman Filmen „King of Jazz“).
23. Ragumuffin Romeo (fra Paul Whiteman Filmen „King of Jazz“).
24. Dukkebrylluppet.
25. Den glade Bonzo.
26. Amerikansk Potpourri.
27. Ungarnsk Potpourri.
28. Singin' in the rain.
29. Min lille Bungalow.
30. I Tankerne er du hos mig Special „hot“ Arrangementer.
31. Rapsody i Rytme.

32. Kl. 11^{1/2} Lørdag Aften.
33. Chinese Jumble
34. Boilling point.
35. Sort og blaat Rhapsody.
36. Lousiana Bo, Bo.
37. Tiger rag.

Valse.

39. Solskinsvalsen.
40. Lille Pige.
41. Lazy Lousiana.
42. Ved Donaus Bredder.
43. It happened in Monterey (fra Paul Whiteman Filmen „King of Jazz).
44. Jeg er fra Top til Taa kun skabt til Kærlighed.
45. I loved you then.
46. Down the river.

Symphoniske Arrangementer.

47. Sangen om Kærlighed.
48. Rhapsody in blue.
49. Concert Vals.
50. Sonny boy.
51. Walking with Susie.
52. Russisk Rhapsody.
53. Russisk Fantasi.
54. Deep night.
55. Jeg kysser Deres Haand Madame.
56. Du bist mein ganzes Hertz.
57. Samun.

Soloer.

58. Dainty Miss (Xylophon Solo).
59. Lonesome little doll.
60. I'm on a diet of love.
61. Suplication (Saxophon Solo).
62. Halekins Millioner (Saxophon Solo).
63. Eddies Twister (Guitar Solo).
64. I wish you (Trombone Solo).
65. Trumpet Blues (Trumpet Solo).
66. Plenty of center (Trumpet Solo).
67. Sangen om Kærlighed (Quartet: Guitar, Piano, Vibraphon, Violin).
68. Dizzy Fengers (Piano Solo).
69. Glade Bonzo (Piano Solo).
70. Wild Cat („hot“ Violin Solo).
71. Sunshine („hot“ Violin Solo).

Tango.

72. Tango Extace.
73. Adios Muschatos.
74. En Veninde som Du.
75. To Taarer.
76. Kleine Komtesse.
77. Hvorfor er der Taarer i dine Øjne.
78. Du bist mein Frau.
79. Ich spiele für dich.
80. Würdest du mich lieben.
81. Du bist mein Stern.

Flygel: Andreas Christensen.

Ret til Forandringer i Programmet forbeholdes.

22 Fredericia	Købestævnets festsal
23	
24 Vejle	Haandværkerforeningens store sal
25 Vejle	do. (2. gang)
26 Fredericia	Købestævnets festsal (2. gang)
27 Kolding	Kolding Teater
28 Horsens	Haandværker- og Industriforeningens festsal
29 Horsens	do. (2. gang)
30 Randers	Hotel Randers
31 Randers	Hotel Randers (2. gang)

nov.

1 Esbjerg	Paladshotellet
2 Esbjerg	Bonbonnieren (eftermiddags-dansant)
3 Esbjerg	Paladshotellet (2. gang)
4 Varde	Haandværkerforeningens sal
5 Esbjerg	Hotel Spangsberg
6	
7 Odense	Folketeatret
8	
9 Herning	Gregersens Hotel
10	
11 Horsens	Jørgensens Hotel
12 Horsens	do. (2. gang)
13 Horsens	do. (3. gang)
14 Horsens	do. (4. gang)
15 Aarhus	Varna
16 Odense	Folketeatret (2. gang)
17 Horsens	Jørgensens Hotel (5. gang)
18 Horsens	do. (6. gang)
19	
20 Nakskov	Hotel Harmonien (2. gang)
21 Nykøbing F.	Nykøbing Teater (Industribygningen)
22 Maribo	Olsens Hotel (2. gang)
23	
24	
25 Nykøbing F.	Nykøbing Teater (2. gang)
26	
27	
28	
29	

dec.

1 Skive

Den nye Borger- og Haandværkerforening, Teatersalen

Oversigten er muligvis ikke komplet. Flere af de ubesatte datoer kan ganske vist være rejsedage eller mere eller mindre frivillige fridage, men i hvert fald de større hvide pletter sidst i november kunne tyde på at der har været engagementer som ikke fremgår af scrapbogens udklip, f.eks. i nordjyske byer. Stikprøve-opslag i lokale aviser har dog ikke foreløbig kunnet supplere listen. Iøvrigt fremgår det jo af oversigten at det i vidt omfang er hotellerne der har fungeret som lokale kulturcentre (som det også har været tilfældet i forbindelse med teaterturnéer).

Flere omtaler af orkestret nævner at det i forvejen er velkendt fra radio-transmissioner fra Wivel, derimod har dets grammofonplader åbenbart ikke haft større betydning. Adskillige steder har orkestrets optræden dog ikke været noget tilløbsstykke. Der tales om »det mærkeligt nok ikke særlig talrige Publikum« (i Vejle)³ og om »ikke noget stort Publikum« (i Kolding)⁴, om koncerter der er »ret sløjt besøgt« (i Esbjerg)⁵ eller besøgt af »ikke ret mange« (i Roskilde og Fredericia),⁶ og om en sal der »ikke er halv fuld« (i Maribo)⁷ eller »kun godt halvfyldt« (i Horsens første gang).⁸ Om koncerten i Sorø siges at den »havde ikke samlet det fulde Hus, som man ellers sikkert havde ventet [...] om Otto Lington vover sig til Sorø mere, er vist et Spørgsmaal.«⁹ Fra den første koncert i Randers rapporteres der dog både om »ikke [...] fuldt Hus«¹⁰ og »fuldt Hus«¹¹, hvad man så skal tro.¹²

Lington har selv berettet at »i Stege spillede vi elleve Mand for syv – ja, syv – v – Tilhørere«,¹³ men det er måske en dramatiserende underdrivelse, for den lokale avis anslår faktisk at der var »et lille Hundrede Mennesker.«¹⁴ Flere andre aviser angiver konkrete tilhørertal, således for Slagelse (100),¹⁵ Roskilde (højst 125),¹⁶ Kalundborg (ca. 150),¹⁷ Varde (et par hundrede),¹⁸ Holbæk (ca. 250),¹⁹ Nakskov (300 første gang, 250 anden gang)²⁰ og Skive (2-300).²¹ De største publikumssucces'er synes orkestret at have haft i Odense, hvor der første gang var »fyldt til Trængsel«²² af »800 Odenseanere [...] og flere Hundrede maatte gaa forgæves«²³, og i Horsens. Her var de første to aftener (i Haandværker- og Industriforeningen) ganske vist ikke velbesøgte, jfr. ovenfor, men da man fjorten dage senere spillede på Jørgensens Hotel, var der »fyldt til sidste Plads«²⁴ og »Publikum trængtes om at komme ind«,²⁵ næste aften var der »saa overfyldt, at mange maatte gaa uden at kunne faa Plads,«²⁶ og orkestret kom derfor til at spille ialt seks aftener på dette sted.

Bedømt efter nutidige forhold er selv de mindre besøgstal slet ikke dårli-

ge for en jazzturné. Ifølge Rytmask Musikformidling er 100 tilhørere og derover fuldt tilfredsstillende, og desuden er provinsturnéer af en varighed på to måneder noget helt ukendt.²⁷ Men med billetpriser på mellem 1 og 2 kr. måtte turneen, selv om det var i 1930, uvægerligt blive en økonomisk fiasko. Ganske vist nævnes det at »Hr. E. Gamél (Kaffefirmaet) [er] Tourneéns økonomiske Garant,«²⁸ men også at »Orkestret [...] selv tog Risikoen.«²⁹ Saxofonisten Willy Jensen mindes at »det var jo slet ikke organiseret rigtigt, ved det at vores impresario det var jo kaffemanden Gamél, og han havde jo ikke ret meget begreb om det, så derfor var det jo lidt mislykket [...] Vi kunne jo ikke betale vognmanden, der skulle køre os [...]«,³⁰ og Lington selv siger at »rent økonomisk var det i hvert fald ingen succes, for det kostede jo det hvide ud af øjnene, når vi var så mange mennesker som vi var, men jeg klarede da alligevel skærene.«³¹

Sammenligningen ovenfor med en jazzturné ca. fyrré år senere er givetvis noget hasarderet, for Lingtons orkester var, som den tids andre danske »jazzorkester«, primært et danseorkester. Ganske vist omfattede dets repertoire jazznumre med improviserede soloer, men det spillede også valse og tangoer og såkaldt »jazzsymfoniske« arrangementer, som man i dag vel nærmest ville karakterisere som underholdningsmusik.

Netop den jazzsymfoniske musik var tydeligt nok den del af programmet der lå Lington mest på hjerte. Han havde introduceret genren i Danmark ved sin koncert året før, fem år efter Paul Whitemans koncert i New York,³² hvor Gershwins Rhapsody In Blue blev uropført, den komposition der mere end nogen anden eksemplificerede den symfoniske jazz og gav stødet til dens udbredelse som et mere »forfined« og respektabelt koncertmusikalsk alternativ til den »primitive« sorte jazz. Om symfonisk jazz siger Lington i et interview:

Jazz er jo Klange og Rytmer, og symfonisk Jazz er Rytme-forskydninger, som i en større Symfoni, hvor der findes Adagio, Allegro osv., men udelukkende spillet med Jazzinstrumenter, Saxofoner, Banjoer, Sousafoner osv. ... lige saa lidt som man kan spille »Traviata« og »Tosca« som Jazzmusik, kan man spille Jazz med de gammelkendte Instrumenter ... Jazz er *kun* arrangeret og komponeret for Jazz-Instrumenter, ligesom Klassikernes Værker *kun* er komponeret for de gammelkendte Instrumenter ... derfor er det Synd at spille Klassikerne som Jazzmusik eller Jazz med andre end Jazz-Instrumenter, som man har gjort det herhjemme ... der har skadet Jazz'en meget og skaffet den mange Fjender.³³

Lington omtaler også englænderen Jack Hylton og siger: – »han er for mig Idealet ... dvs. ved Siden af Paul Whiteman.«³⁴ På spørgsmålet hvem der er størst af de to, svarer han: »De er jo vidt forskellige ... Jack Hyltons 15 Mands Orkester er, ligesom mit, et Show-band, der viser baade Dansemusik og symfonisk Jazz, ja, Hyltons Folk synger jo ogsaa, og han har endog

Skuespillere med i sin Trup ... Paul Whitemans store 40 Mands Orkester er derimod noget helt andet ... det spiller udelukkende symfonisk Jazz.«³⁵

Om Whiteman mener Lington endvidere at »det er ham, der har ført Jazzmusiken ind i den rigtige Retning, i den symfoniske Retning. Det er Jazz'ens Fremtid, afgjort; det andet, Spektaklet, vil forsvinde.«³⁶ Og han understreger, at man må »ikke tro, Negerorkestre er de rigtige Jazzorkestre, nej, Negrene har nok Rytme, men de mangler Kultur og Klang ... de larmer!«³⁷

Disse synspunkter er, må man tilføje, ikke usædvanlige i Danmark omkring 1930, selv blandt folk der regner sig selv for jazzmusikere og jazzinteresserede. Det er først når vi kommer ind i 30'erne, at den opfattelse vinder udbredelse at det er de sorte musikere og orkestre der repræsenterer den levedygtige jazz, og at det er *dem*, ikke Whiteman og Hylton, der har nøglen til jazzens fremtid.

I det trykte program for Lingtons provinsturné er det da også de jazzsymfoniske arrangementer der dominerer i 1. afdeling, mens 2. afdeling i højere grad, som man også kan læse af avisomtalerne, udgøres af filmkompositioner, dansemelodier (herunder valse og tangoer) og egentlige jazznumre (specielt blandt solostykkerne for orkestrets enkelte musikere). Orkestrets fremtræden havde, fremgår det af omtalerne, normalt to dele, en koncert af ca. halvanden times varighed med de to lige nævnte afdelinger, og derefter dansemusik, så folk også kunne få rørt benene.

Avisomtalerne fremtræder gennemgående anonymt eller med signatur. og i mange tilfælde har det nok været en journalistelev der fik lov at øve sig ved at skrive om den nymodens begivenhed som Lington-besøget var. Opsatserne er i det store og hele meget positive overfor musikken, men røber ikke videre fortrolighed med den. Typisk er det således at den eneste af musikerne der omtales med navn, er Lington selv – blot et enkelt sted nævnes et af de andre navne, og det er i nogle humoristiske vers der bringes som appendiks til en af anmeldelserne:

Hver »Lingtonians« var et Musiker-Unicum.
Særlig Hr. Nørrild paa Basunicum.³⁸

Derimod gøres der en del ud af musikernes adfærd. Således om Lington: »Han dirigerer saa at sige med hele Kroppen, og kunne sikkert blive en fremragende Niels Bukh-Gymnast. Den hyppigst forekommende Bevægelse hos ham, naar han dirigerer, minder meget om den, Urtekræmmeren foretager, naar han med Knæene skubber en af de nederste Skuffer (Stødt Melis) paa Plads.«³⁹ Og yderligere malende: »Han dirigerede med den gan-

ske Krop – han vred sig som en Aal, hans Arme og fingre snoede sig som Slanger, han vandrede snart stille over Scenen, snart hoppede og dansede han – Musik fra Top til Taa, elektricerende [sic] sine Spillemænd til at yde deres yderste.«⁴⁰

Hvor der forsøges en beskrivelse af selve musikken og spillet, sker det gerne i den mest blomstrende stil, og resultaterne kan være så forskellige at man undrer sig over at det er den samme musik der er tale om. F.eks.: »Det er som alle Skovens Fauner og Smaadjævle er sluppet løs. Uregerlige, viltre, æggende løber de rundt med Tilhørerne. Undertiden er Musikken som den drillende Sommervind, der leger Tagfat med Lyde og Skygger, mens enkelte blide Solstrefj kysser de farverige Blomster. Saa brydes Saxofonens dybe Solsortfløjt af skærende, skrattende Lyde, som holdt Alverdens Skovskader Generalforsamling.«⁴¹

Og heroverfor: »Som om en vis Person var i Hælene paa hele Orkestret hamredes der løs... vilde Rovdyrbrøl, tamme Perlehøns' Elskovskluk, Kanonade fra 300 Hundepistoler, Dødsrallen fra Afrikas Jungle og Suk fra Inderfjorden [vi er i Nakskov. E. W.]. I vild Ekstase plukkede Trommeslageren usynlige Jordbær i Luften og viste Tænder i et kontinuerligt Adonisgrin, alt medens han opførte sig som til en Boksekamp. Hr. Otto Lington selv dinglede frem og tilbage på Benene og slog Takt med Knæskallerne, medens hans Lingtonians mimrede af Lykke.«⁴²

Endelig: »Lyriske Saxofoner, Bu-Bø-Saxofoner, forræderiske Violiner, strambugede Banjoer og Da-dara-da-Horn vræler i Munden paa hinanden grinagtigt og ugenert. I Baggrunden brummer en gnaven Cello [bas? E. W.] som en Oceandampers Skorsten. Jarnitsharen.[sic] springer omkring, som om han havde bidt sig i Kinden og slaar paa et helt Service af Knive, Gafler, Rødvins-, Hvidvins- og Portvinsglas. Midt i det hele staar et underligt forlegent Klaver og er til Grin for sin gammeldags Besindigheds Skyld.«⁴³

Udover disse blomster fra provinsjournalistikkens flora rummer avisomtalerne også mere principielle bemærkninger om jazzmusik. Her er anmelderen der har ladet sig overbevise af Lington: »Teatrets gamle Skovdekorationer ledte Tanken hen paa Jazzmusikens Fødeegn – de afrikanske Urskove. Men benægte, at Jazzmusik ogsaa kan være Kunst; tør vi ikke efter Koncerten i Aftes, thi det var simpelthen en Nydelse at høre det fortrinlige Orkester [...]«⁴⁴ og her er den patroniserende holdning, som endnu i dag kan mødes hos visse »klassiske« anmeldere, når de skriver om jazz: »Kan et hylende Jazz-Band faa en hel Sal fuld af Mennesker til at juble af Humør, saa er det udmærket. Og kan man saa bagefter gaa hjem og finde Schubert-Album'et frem fra Nodehylden og lade Billede efter Billede stige frem, ja, saa er *det* ogsaa godt – saa har man i hvert fald den rette Indstilling.«⁴⁵

En længere kommentar, »Efterklang af en Jazz-Symfoni«, er skrevet af dirigenten Hans Chr. Jensen fra Ringsted. Han tager for så vidt jazzfænomenet alvorligt, men trækker alligevel en skarp linie mellem jazzen og den rigtige musik, idet han taler om »det store Skel mellem de to Kunstarter, der aldrig kan nævnes i samme Aandedrag. Ikke engang paa vore Restaurationer kan Jazzmusikken hævde sig alene. Hos Wivel f.eks. har man et 12 Mands Strygeorkester til at besørge selve den musikalske Underholdning, medens Dansemusikken er overladt Jazz-Orkestret. Hvor meget Jazzmusikken vil komme til at præge Fremtidens Musik udover det, den er, ved man ikke, men foreløbig ligger de rent musikalske Værdier i europæisk Musik fra det 16. til det 20. Aarhundrede.«⁴⁶

En anden selvstændig kommentar, »Kong Jazz« af signaturen Frater, er gennemsyret af den samme moralske forargelse som præger så meget skriverseri mod jazzen i 20'erne, både i USA og i Danmark. Dermed er denne kommentar imidlertid også et meget præcist udtryk for det kultursammenstød, som jazzens introduktion hos os vitterligt kom til at betyde. Der står bl.a.:

Jazzen kom ind i Verden sammen med Verdenskrigen. Som alle andre Værdier blev forødt, blev ogsaa Musiken ledet ind paa Afveje. Det skete under Feltraabet: »Tilbage til Naturen!« Og man hentede Rytmen fra Afrikas Urskove, hængte den over stjaalne Toner fra alle Tidens Musik, udsatte den for Hulkende Saxophoner, der er som Vilddyrets Kalden i Parringsstiden, – og lod Mulatten *Josephine Baker* spidse Mund og ryste Bagdel dertil.

Saadan besejrede Jazzen Verden. tøjlesløs, kasteløs, raceløs. [...]

Hvad med Mozarts fine Spinettoner, hvad med Beethovens tanketunge Tonemalerier, hvad med Wagners religiøst majestætiske Tonevæld i Jazzens Tid?

Gemt af den store Hob, gemt, men ikke glemt. Den obscøne Jazz er allerede paa Retur. Nu søger den sig nye Veje i Narrestreger og Klownløjer. [...] Nu prøver den ad indsmigrenede letfattelige Strofes Veje at vende tilbage til Civilisationen.

[...] Liv og Lystighed kan den byde paa, saa man – dog kun med lidt Spiritus til Hjælp – finder, at det er en ganske behagelig, døvende Støj.

Men *Musik* er der ikke meget af.

Og *Kultur* slet intet.⁴⁷

I dag er det let nok at se skævhederne og begrænsningerne i meget af det der dengang blev skrevet om jazzmusik. De generelle, moraliserende fordømmelser virker måske først og fremmest lidt komiske i deres bornerthed, selv om man vist ikke skal forsværge at der endnu i dag findes mennesker som forbinder noget lidt for kropsligt og sanseligt, måske ligefrem lidt obscønt med jazzmusik – det er blot ikke længer komme il faut at give udtryk for det.

Ellers er det især begrebsforvirringen der falder i øjnene, og her må man tage i betragtning at den også fandtes hos mange af de musikere som i 20'erne søgte at assimilere den ny musik. Hverken musikere eller publikum kendte endnu tilstrækkeligt meget af den, det var for tilfældigt hvad man fik at høre

via grammofonplader og orkesterbesøg. Først i 30'erne kom de virkelig betydende musikere og deres plader hertil i større udstrækning, og man begyndte efterhånden at indse, at meget af det der i 20'erne var blevet anset som væsentlig jazzmusik, i virkeligheden var af perifer karakter, herunder ikke mindst den symfoniske jazz.

Problemet med at vurdere et orkester som Otto Lingtons jazzmæssigt er – som med så mange af de samtidige danske orkestre – at vi savner det primære kildemateriale: grammofonpladerne. Ganske vist indspillede Lingtons 1929-30 orkester over et halvt hundrede pladesider for dansk Columbia og et tilsvarende antal for det svenske selskab. Men kun et mindre antal af de danske og ingen af de svenske plader er tilgængelige for gennemlytning i dag, og af de få plader der er bevaret,⁴⁸ er der kun enkelte der har blot en smule jazzpræg. Repertoiret er helt igennem populært lagt an, og af de jazznumre som faktisk fandtes på orkestrets program, blev ikke et eneste indspillet.⁴⁹

Hvordan orkestret har lydt på provinsturneen i den mest jazzlignende del af sit repertoire, kan vi derfor ikke engang slutte os til ved hjælp af samtidige grammofonindspilninger. Følgelig kan vi heller ikke vide meget om hvilket billede af jazzen det danske provinspublikum har kunnet danne sig ud fra Lingtons turné.

Heldigt har det ikke været at man i foromtaler kunne læse at »det er udelukkende Jazz-Musik, der præsteres,«⁵⁰ for alene det trykte program viser at det ikke har været tilfældet. I hvert fald en enkelt af avisomtalerne illustrerer imidlertid at folk har kunnet ledes på vildspor m.h.t. hvad det var de fik at høre. Her siger »en gammel Musikanmelder« at »selv for den, der har ondt ved at vænne sig til den moderne Musiks haardhændede Virkemidler, var det ikke uden Interesse for en Gangs Skyld at høre Jazz-Musikken i Renkultur.«⁵¹

Men selv om en større del af det der blev spillet, har haft mere at gøre med danse- og underholdningsmusik end med jazz i nogenlunde egentlig forstand, kan det vel tænkes at den resterende del trods alt har kunnet give tilhørerne et vist begreb om jazzmusik. Derved kan Lingtons provinsturné have virket igangsættende på en del af den jazzinteresse som vi i de nærmest følgende år får stadig flere vidnesbyrd om i Danmark, også uden for København.

Noter

1. Holbæk Amts Venstreblad, 9/10-1930.
2. Scrapbogen findes i kopi på Arkiv for dansk jazzhistorie; udklippene vedrørende Danmarksturnéen findes side 13a-30a.
3. Vejle Amts Folkeblad, 25/10-30.
4. Jydske Tidende, 28/10-30.
5. Vestkysten, 3/11-30.
6. Roskilde Dagblad, 8/10-30, og Fredericia Social-Demokrat, 23/10-30.
7. Maribo Social-Demokrat, 20/10-30.
8. Horsens Social-Demokrat, 29/10-30.
9. Venstres Folkeblad (Ringsted), 11/10-30.
10. Socialdemokraten for Randers og Omegn, 31/10-30.
11. Randers Amts Avis, 31/10-30.
12. Måske det sidste, eftersom Randers Dagblad, 31/10-30, taler om »mange Mennesker.«
13. Otto Lington: *Jazz skal der til* (København, 1941), s. 115.
14. Møns Dagblad, 17/10-30.
15. Sorø Amts Dagblad, 11/10-30.
16. Roskilde Tidende, 8/10-30, jfr. Roskilde Dagblad, 8/10-30 (»ikke ret mange«).
17. Kalundborg Avis, 13/10-30.
18. Ribe Amtstidende og Sydvestjyllands Folkeblad, begge 5/11-30.
19. Holbæk Amtstidende, 14/10-30.
20. Nakskov Tidende, 18/10-30, og Vestlollands Avis, 21/11-30.
21. Skive Venstreblad, 2/12-30.
22. Fyens Stiftstidende, 8/11-30.
23. Fyns Venstreblad, 8/11-30.
24. Horsens Venstreblad, 12/11-30.
25. Horsens Avis, 12/11-30.
26. Horsens Avis, 13/11-30.
27. Oplyst telefonisk, 29/4-1979.
28. Roskilde Dagblad, 8/10-30.
29. Ribe Amtstidende, 5/11-30.
30. Interview, 8/9-1977 (I-Ka 1023 i Arkiv for dansk jazzhistorie).
31. Interview, 24/10-1976 (I-Ka 1006a i Arkiv for dansk jazzhistorie).
32. I Aeolian Hall, 12/2-1924.
33. Fyens Stiftstidende, 8/11-30.
34. Holbæk Amts Venstreblad, 9/10-30.
35. Fyens Stiftstidende, 8/11-30.
36. Kalundborg Dagblad, 4/10-30.
37. Fyens Stiftstidende, 8/11-30.
38. Horsens Socialdemokrat, 29/10-30.
39. Holbæk Amtstidende, 14/10-30.
40. Ringsted Folkeblad, 9/10-30.
41. Middelfart Avis, 22/10-30.
42. Nakskov Tidende, 18/10-30.
43. Roskilde Dagblad, 8/10-30.
44. Vordingborg Avis, 15/10-30.
45. Nakskov Tidende, 18/10-30.
46. Venstres Folkeblad (Ringsted), 16/10-30.
47. Lolland-Falsters Venstreblad, 22/11-30.
48. I Nationaldiskoteket.

49. Et senere Lington-orkester gjorde derimod, i 1932, en række mere jazzprægede indspilninger på mærket Edison Bell.
50. Kalundborg Dagblad, 4/10-30.
51. Kolding Folkeblad, 28/10-30.

Undersøgelserne omkring Otto Lingtons provinsturné er foretaget som led i Det humanistiske Forskningsråds projekt »Dansk jazzhistorie«.

Summary

During the months of October and November, 1929, the first jazz tour of the Danish provinces was undertaken by a Danish band, that of violinist Otto Lington. With the aid of Lington's scrap-book the tour-schedule and the programme played are reconstructed; a number of press reactions are quoted; and the possible impact on a public, for whom, in many cases, this was the first encounter with jazz in person, is discussed. It is found that, although a large part of the music played was symphonic jazz and popular dance music, the tour was probably an important step in the diffusion of jazz interest in Denmark.